

Εισήγηση στο 2^ο Συνέδριο AGROTICA 2000

**ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΑΓΡΟΤΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ -
ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΑΓΡΟΤΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ**

**Όλγα Ιακωβίδου
Αν. καθηγήτρια ΑΠΘ**

Θεσσαλονίκη 28-29 Ιανουαρίου 2000

Στη σημερινή μου εισήγηση θα προσπαθήσω να σας αναλύσω τρία βασικά θέματα. Το πρώτο από αυτά έχει να κάνει με το ερώτημα "τι είναι ο αγρο(το)τουρισμός. Το δεύτερο τι είναι το αγρο(το)τουριστικό προϊόν και το τρίτο κίνητρα παρέχονται για την υλοποίηση αγρο(το)τουριστικών επενδύσεων.

Σε μια έρευνα που κάναμε στη Θάσο, στο ερώτημα τι είναι ο αγροτουρισμός οι περισσότεροι απάντησαν ότι δεν ξέρουν, μερικοί είπαν ότι είναι ο τουρισμός όπως τον ζούν στο νησί τους, λίγοι απάντησαν ότι είναι ο τουρισμός που αναπτύσσεται στις αγροτικές περιοχές και κάποιοι άλλοι ανέφεραν ότι είναι ο τουρισμός που κάνουν οι αγρότες.

Υπάρχει λοιπόν μία σύγχυση σχετικά με την έννοια του αγροτουρισμού. Υπάρχει σύγχυση και με το όνομα. Αγροτουρισμός ή αγροτουρισμός. Και η σύγχυση αυτή δεν παρατηρείται μόνο στον απλό κόσμο, αλλά και στους φορείς, οι οποίοι, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, ασχολούνται με το θέμα αυτό. Και είναι λογικό να υπάρχει η σύγχυση αυτή, διότι για την Ελλάδα που είναι κατεξοχήν τουριστική χώρα, τουρισμός είναι ο ήλιος, η θάλασσα, η αμμουδιά, τα μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα, η εισροή συναλλάγματος, τα πολλά και για μερικούς εύκολα λεφτά. Με άλλα λόγια ο τουρισμός έτσι όπως τον βιώνουμε εδώ και 50 χρόνια στην Ελλάδα, συνδέεται με τις διαστάσεις του μεγάλου και του πολύ.

Όσοι προσπαθούν να αποδώσουν στον αγρο(το)τουρισμό τις διαστάσεις του μεγάλου και του πολύ διαπράττουν μεγάλο σφάλμα, διότι αγρο(το)τουρισμός είναι ότι δεν είναι μεγάλο, δεν είναι πολύ, δεν είναι απρόσωπο στον τουριστικό τομέα ή για να το πούμε διαφορετικά ότι είναι μικρό, όμορφο και έχει ανθρώπινο πρόσωπο. Με αυτή την έννοια τα ξενοδοχεία των 200 κρεβατιών του μαζικού τουρισμού υποκαθίσταται

από τον παραδοσιακό ξενώνα των 20 ή 30 κρεβατιών στον αγρο(το)τουρισμό και το πρωινό με μπέικον και αβγά από τις σπιτικές μαρμελάδες, το φρέσκο βούτυρο και τα τοπικά τυριά και κασέρια. ενώ η απρόσωπη και τυπική σχέση που υπάρχει ανάμεσα στον τουρίστα και στον υπάλληλο της ρεσεψιόν γίνεται η ζεστή γνωριμία και φιλία πολλές φορές ανάμεσα στον φιλοξενούμενο και στον αγρότη. Και φυσικά όλα αυτά δεν αναπτύσσονται στη Μύκονο ή στις τουριστικά αναπτυγμένες περιοχές της Ρόδου και της Κρήτης, αλλά στον Άγιο Γερμανό στη Φλώρινα,στη λίμνη Πλαστήρα στην Καρδίτσα ή στα χωριά του Παικου .Σε περιοχές αγροτικές, ορεινές, απομονωμένες από τον υπόλοιπο κόσμο και όμως τόσο πλούσιες σε πολιτισμό και παράδοση, σε φυσικό και αγροτικό τοπίο, σε ανθρώπους πρόθυμους να φιλοξενήσουν επισκέπτες και να μοιραστούν μαζί τους τις εμπειρίες τους.

Με τον αγρο(το)τουρισμό μπορούν να ασχοληθούν είτε οι κατά κύριο επάγγελμα γεωργοί ως συμπληρωματική δραστηριότητα, στο πλαίσιο της γεωργικής τους εκμετάλλευσης, είτε οι μόνιμοι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών οι οποίοι δεν έχουν ως κύριο επάγγελμά τους τη γεωργία. Στην πρώτη περίπτωση ο όρος που χρησιμοποιούμε είναι αγροτουρισμός και οι τουριστικές δραστηριότητες δρουν συμπληρωματικά με την κύρια απασχόληση των γεωργών, που είναι ο πρωτογενής τομέας, δημιουργώντας συμπληρωματική απασχόληση για τα μέλη της οικογένειας, ενισχύοντας το γεωργικό εισόδημα και συμβάλλοντας στην προώθηση των τοπικών παραδοσιακών αγροτικών Προϊόντων.

Στη δεύτερη περίπτωση χρησιμοποιούμε τον όρο αγροτουρισμό , οι τουριστικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται από τα άτομα αυτά είναι ανεξάρτητες της γεωργικής δραστηριότητας και εξασφαλίζουν αυτοδύναμο εισόδημα.

Όπως και να τον πούμε όμως, αγροτουρισμό ή αγροτουρισμό, πρέπει να ξέρουμε ότι η επιτυχία του εξαρτάται κυρίως από τις συνθήκες υποδοχής και φιλοξενίας που θα δημιουργήσουμε στο χώρο μας και στο χωριό μας, από την ποιότητα των παρεχόμενων

υπηρεσιών και από την ελκυστικότητα του αγροτουριστικού προϊόντος που προσφέρουμε.

Τι είναι όμως το αγροτουριστικό προϊόν? Η πιο συνηθισμένη απάντηση είναι η στην εξασφάλιση ύπνου και φαγητού.

Είναι γεγονός ότι μέχρι πρόσφατα, οι δραστηριότητες που αναπτύσσονταν στο πλαίσιο του αγροτουρισμού περιορίζονταν στην παροχή κάποιου καταλύματος και φαγητού και ταυτίζονταν λίγο ή πολύ, με τον φθινό τουρισμό. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια η κατάσταση αυτή έχει αλλάξει. Οι κάτοικοι των αστικών κέντρων, που αποτελούν και τη μεγάλη πλειοψηφία των επισκεπτών των αγροτικών περιοχών, με τη φυγή τους από τις πόλεις αναζητούν την πραγματική ζωή, την επανασύνδεσή τους με τη φύση και τον αγροτικό πολιτισμό γενικότερα και την ενασχόλησή τους με ποικίλες δραστηριότητες αναψυχής.

Ακολουθώντας λοιπόν τις νέες συντεταγμένες της τουριστικής ζήτησης αρχίζει να καθιερώνεται μία καινούρια πολιτική, σύμφωνα με την οποία, το αγρο(το)τουριστικό προϊόν εκτός από την προσφορά καταλύματος και διατροφής περιλαμβάνει και δραστηριότητες αναψυχής και προώθησης των τοπικών παραδοσιακών προϊόντων ενσωματώνοντας ολόκληρη την εικόνα της περιοχής, έτσι όπως καταγράφεται στο φυσικό περιβάλλον, στους τρόπους ζωής και στον πολιτισμό της. Κατ' αυτόν τον τρόπο η ιδέα του αγρο(το)τουρισμού αρχίζει να διαπνέεται από το πνεύμα των διακοπών που επιζητά τα τελευταία χρόνια ο άνθρωπος, δηλαδή από την αναζήτηση της άσκησης του σώματος και της ψυχής, τη γνωριμία με τον άνθρωπο και τον πολιτισμό, καθώς και την ενασχόληση με δραστηριότητες που φέρνουν τον επισκέπτη σε επαφή με αυθεντικά στοιχεία που είναι διάσπαρτα στην ύπαιθρο.

Σε γενικές γραμμές οι δραστηριότητες αγρο(το)τουρισμού περιλαμβάνουν.

1. Φιλοξενία σε:

Μικρά οικογενειακής μορφής ξενοδοχεία-ξενώνες.

Ενοικιαζόμενα δωμάτια στο σπίτι της αγροτικής οικογένειας

Σε ανεξάρτητες κατοικίες

Σε ανοιχτούς χώρους στο αγρόκτημα του αγρότη.

Σε όλα τα καταλύματα, είτε πρόκειται για ξενώνες η ανεξάρτητες κατοικίες, είτε για δωμάτια στο σπίτι του αγρότη, θα πρέπει να υπάρχουν οι απαραίτητες ανέσεις, να διαπνέονται από ζεστή και οικογενειακή ατμόσφαιρα και να προσφέρουν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας.

2. Προσφορά φαγητού:

Στο σπίτι του αγρότη

Σε οικογενειακής μορφής μικρά εστιατόρια ή ταβέρνες

Σε παραδοσιακά καφενεία

Σε αναψυκτήρια και

Στο ύπαιθρο

Το προσφερόμενο φαγητό θα πρέπει να είναι υψηλής ποιότητας και να βασίζεται ως επι το πλείστον στα προϊόντα και παρασκευάσματα που είναι παραδοσιακά και χαρακτηρίζουν την περιοχή.

Εκτός όμως από τις υπηρεσίες παροχής καταλύματος και φαγητού, το αγρο(το)τουριστικό προϊόν θα πρέπει να περιλαμβάνει δραστηριότητες που να δίνουν την δυνατότητα στους επισκέπτες της περιοχής να αξιοποιήσουν τον ελεύθερο χρόνο τους. Τέτοιες δραστηριότητες μπορεί να είναι.

Η δημιουργία χώρων αναψυχής σε περιοχές φυσικού κάλους, όπου οι επισκέπτες θα έχουν τη δυνατότητα για παράδειγμα να κάνουν πικ-νικ ή να απολαύσουν το τοπίο της περιοχής.

Η δημιουργία χώρων άθλησης ενσωματωμένων στο φυσικό περιβάλλον. Ως τέτοιους ενδεικτικά σας αναφέρω τη δημιουργία ειδικών 'κυκλικών διαδρομών μέσα στο δάσος όπου οι επισκέπτες που επιθυμούν θα μπορούν να τρέχουν .

Οι δραστηριότητες με άλογα, όπου οι επισκέπτες θα έχουν τη δυνατότητα να κάνουν βόλτες διάρκειας λίγων ωρών ή και ημερών ακόμη.

Η οργάνωση διαφόρων πολιτιστικών εκδηλώσεων στις οποίες οι φιλοξενούμενοι θα μπορούν να συμμετέχουν ενεργά εάν το επιθυμούν .

Η οργάνωση διαφόρων επισκέψεων στα οινοποιεία της περιοχής, στα καζάνια απόσταξης, σε τυροκομία και σε άλλες μονάδες παρασκευής τοπικών προϊόντων.

Η οργάνωση επισκέψεων στις εγκαταστάσεις ή στις καλλιέργειες της γεωργικής εκμετάλλευσης. Τα παιδιά για παράδειγμα αγαπούν πολύ να επισκέπτονται το σταύλο ή το μαντρι για να δούν τα ζώα.

Η ξενάγηση των επισκεπτών στα αξιοθέατα και στα θρησκευτικά και άλλα μνημεία της περιοχής. Είναι πολύ βασικό ο επισκέπτης να γνωρίσει την περιοχή με τη βοήθεια κάποιου ντόπιου, ο οποίος τη γνωρίζει, την αγαπάει και μπορεί να κάνει και τους άλλους να την αγαπήσουν.

Η οργάνωση μικρής διάρκειας σεμιναρίων όπου η νοικοκυρά του σπιτιού θα μάθει σε όσους ενδιαφέρονται, να φτιάχνουν πίτες, μαρμελάδες ή ζυμαρικά.

Η δημιουργία κέντρων πληροφόρησης και ενημέρωσης των επισκεπτών της περιοχής.

Θα μπορούσα να σας αναφέρω πολλές ακόμη δραστηριότητες οι οποίες μπορούν να αναπτυχθούν στις αγροτικές περιοχές οι οποίες συμβάλλουν στη διαφοροποίηση του αγρο(το)τουριστικού προϊόντος.

Τη δημιουργία του αγροτουριστικού προϊόντος θα πρέπει να την αντιμετωπίσουμε σε δύο επίπεδα. Σε επίπεδο περιοχής και σε επίπεδο επιχείρησης.

Η δημιουργία της απαραίτητης υποδομής, η αξιοποίηση των φυσικών πόρων για δημιουργία δραστηριοτήτων αναψυχής, η ενίσχυση και προβολή της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου, η δημιουργία μουσείων και επιμορφωτικών κέντρων αποτελούν ενέργειες που πρέπει να αναληφθούν από τους τοπικούς και υπερτοπικούς φορείς προκειμένου να δημιουργηθεί η εικόνα της περιοχής και να διαμορφωθεί το αγροτουριστικό της προϊόν.

Σε επίπεδο επιχείρησης, το αγροτουριστικό προϊόν πρέπει να είναι διαρθρωμένο, πολυποίκιλο και να χαρακτηρίζεται από υψηλή ποιότητα και αυθεντικότητα.

Για την υλοποίηση όλων των παραπάνω ενεργειών και δράσεων χρειάζονται οι άνθρωποι και οι φορείς. Κι εδώ τίθεται το μεγάλο πρόβλημα. Διότι υπάρχουν πολλά σχέδια ανάπτυξης αγροτουρισμού σε διάφορες περιοχές της χώρας, αλλά πολύ λίγα από αυτά έχουν

υλοποιηθεί ή για να είμαι πιο ακριβής έχουν υλοποιηθεί κάποιες μεμονωμένες δράσεις αποσπασματικά. Κατά συνέπεια, αυτό που πρέπει να γίνει είναι η ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού και των τοπικών φορέων οι οποίοι θα αναλάβουν την υλοποίηση των αγροτουριστικών δραστηριοτήτων και με αυτό τον τρόπο την προώθηση του αγροτουρισμού στις περιοχές που διαθέτουν τους απαραίτητους αγροτουριστικούς πόρους. Γιατί πρέπει να πούμε και αυτό. Ο αγροτουρισμός δεν μπορεί να αναπτυχθεί παρά μόνο σε περιοχές πλούσιες σε φυσικό τοπίο, αρχιτεκτονική και πολιτισμική κληρονομιά και παράδοση, όπου οι άνθρωποι αγαπούν να υποδέχονται στο χώρο τους άλλους ανθρώπους και είναι πρόθυμοι να ασχοληθούν με καινούριες δραστηριότητες και οι τοπικοί φορείς έχουν τη θέληση και την ετοιμότητα να αναπτύξουν τον αγροτουρισμό στην περιοχή τους. Για όσους ενδιαφέρονται να επενδύσουν σε αγροτουριστικές δραστηριότητες παρέχονται κίνητρα από τον καν.1257/99, ο οποίος υλοποιείται στο πλαίσιο του 3^ο Κοινοτικού Πλαίσιου Στήριξης, από την Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER+ (2000-2006), και από τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Δεν θα πρέπει να παραλείψουμε να αναφέρουμε και άλλες Κοινοτικές Πρωτοβουλίες, όπως είναι οι LIFE, INTERREG, ECOS_OUVERTURE κ.α οι οποίες ενισχύουν έμμεσα πλην σαφώς τις επενδύσεις στον αγρο(το)τουρισμό.

Ο αγρο(το)τουρισμός είναι μία εναλλακτική μορφή τουρισμού η οποία εάν σχεδιασθεί με τρόπο που να προσαρμόζονται οι τουριστικές δραστηριότητες στις αρχές της αειφορίας μπορεί, εκτός των άμεσων επιπτώσεών του στην αύξηση του αγροτικού εισοδήματος, στη δημιουργία καινούριων δραστηριοτήτων και νέων θέσεων εργασίας στον αγροτικό χώρο να συμβάλει στην αναβάθμιση του ελληνικού τουρισμού, στη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου και στην προστασία του περιβάλλοντος. Η αφύπνιση του τοπικού πληθυσμού και η προσέλκυση νέου θεωρείται στρατηγικής σημασίας για την εφαρμογή οποιουδήποτε σχεδίου ανάπτυξης αγρο(το)τουρισμού. Παράλληλα όμως απαιτείται η ενεργοποίηση των τοπικών φορέων για

ενίσχυση αυτών των δράσεων και ενεργειών. Η πολιτεία επίσης από τη μεριά της, θα πρέπει να εξασφαλίσει θεσμικά και οικονομικά τις πιθανές παρεμβάσεις και ταυτόχρονα να απλοποιήσει τη διαδικασία αξιοποίησης των ενισχύσεων που προβλέπονται για τις αγρο(το)τουριστικές επενδύσεις έτσι ώστε να δοθεί η απαραίτητη ώθηση για την ανάπτυξη του αγρο(το)τουρισμού στη χώρα.

Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού είναι υπόθεση που αφορά τον τοπικό πληθυσμό, τους τοπικούς φορείς και την πολιτεία. Χωρίς την ενεργοποίηση τους και τη συνεργασία τους το όραμα αυτής της νέας διάστασης της ανάπτυξης της υπαίθρου θα αποδειχτεί ουτοπία.